

<https://helda.helsinki.fi>

Lääkärintlausunnot edunvalvonta-asioissa

Juva, Kati

2021

Juva , K 2021 , ' Lääkärintlausunnot edunvalvonta-asioissa ' , Suomen lääkärintlehti ,
Vuosikerta. 76 , Nro 47 , Sivut 2810-2811 . <
<https://www.laakarilehti.fi/pdf/2021/SLL472021-2810.pdf> >

<http://hdl.handle.net/10138/339791>

---

publishedVersion

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

Lääkäriinlausunnot edunvalvonta-asioissa

Lääkärit joutuvat työssään ottamaan kantaa edunvalvontaan, edunvalvontavaltuutuksen vahvistamiseen ja joskus edunvalvontavaltuutuksen laatijan oikeudelliseen toimintakykyyn. Miten lausunnot laaditaan?

Edunvalvonta-asioissa lääkärinlausuntoja pyytää Digi- ja väestötietovirasto tai tuleva edunvalvontavaltuutettu. Joskus lääkäri voi tehdä lausunnon valmiiksi, kun esimerkiksi vastaanotolla herää huoli edunvalvonnan tarpeesta olevasta ihmisestä.

Lausunnoille edunvalvonnasta, edunvalvontavaltuutuksen vahvistamisesta ja edunvalvontavaltuutuksen laatijan oikeudellisesta toimintakyvystä on kullekin oma lääkärinlausuntopohja.

On muistettava, että lääkärin arviot ja lausunnot ovat tärkeitä, mutta eivät ainoita edunvalvontaan tai edunvalvontavaltuutukseen liittyviä asioita. Lääkäriin tulee keskittyä terveydellisiin seikkoihin ja arvioida vain henkilön kykyä ja ymmärrystä. Kaikkien arvioiden tulee perustua kahdenkeskisiin tapaamisiin tutkittavan kanssa. Lopullisen päätöksen tekee Digi- ja väestötietovirasto tai tuomioistuim.

Edunvalvonta

Ihmiselle, joka ei itse kykene hoitamaan taloudellisia tai muita asioitaan, voidaan määrätä edunvalvonta. Digi- ja väestö-

tietovirasto (entinen maistraatti) tai tuomioistuim määrää tällöin edunvalvojan edustamaan päämiestä asioissa, joissa hän ei itse kykene valvomaan etuaan tai hoitamaan asioitaan. Edunvalvonnan määräämiseen tarvitaan sekä lääkärinlausunto että muita selvityksiä.

Edunvalvontaprosessi käynnistyy useimmiten ilmoituksella Digi- ja väestötietovirastoon. Ilmoituksen edunvalvonnan tarpeesta olevasta henkilöstä voivat tehdä läheiset, viranomaistahot (poliisi, lääkäri, sosiaalitoimi) tai vaikka kaupan kanssa. Lomake löytyy Digi- ja väestötietoviraston sivuilta. Tämän jälkeen virasto pyytää lausuntoa hoitavalta lääkäriltä.

Lausuntopohja lääkärinlausunnoksi edunvalvonta-asiaissa löytyy mm. Terveysportista (1). Se ohjaa hyvin lausunnon kirjoittamista. Myös vapaamuotoinen lausunto on mahdollinen, kunhan se sisältää kaikki pyydetyt tiedot.

Lausunnon tulee perustua henkilö-

kohtaiseen tapaamiseen kahden kesken tutkittavan kanssa, ja siinä on selkeästi erotettava omat havainnot muiden kertomasta. Arvioitaessa, ymmärtääkö henkilö edunvalvonnan merkityksen, riittää, että hän ymmärtää, että joku muu (usein nimetty) henkilö ryhtyy autta-

maan häntä hänen raha-asioidensa hoidossa. Laajennettu edunvalvonta voi koskea muitakin kuin taloudellisia asioita, esimerkiksi hoitoa ja hoivaa, ja sitä on haettava erikseen.

Mikäli lääkäri havaitsee edunvalvonnan tarpeen potilaan ollessa vastaanotolla tai osastolla, ei aina ole mielekästä jäädä odottamaan lausuntopyyntöä, vaan usein on järkevää tehdä myös lausunto samalla hoitojaksolla. Potilas ei ehkä ole tulossa uudelleen vastaanotolle, hän on kotiutumassa osastolta, tai lääkäri voi siirtyä muihin tehtäviin. Tällöin lääkärinlausunnon voi laittaa liitteeksi Digi- ja väestötietovirastolle menevään ilmoitukseen edunvalvonnan

Kaikkien arvioiden tulee perustua kahdenkeskisiin tapaamisiin tutkittavan kanssa.

tarpeesta. Mikäli potilas tätä selvästi vastustaa, lausunnon voi laatia valmiiksi, mutta se lähetetään vasta, kun pyyntö on tullut. Ilman ilmoitusta edunvalvonnan tarpeesta olevasta henkilöstä tai lausuntopyyntöä ei lausuntoja pidä lähettää Digi- ja väestötietovirastoon.

Edunvalvonnasta keskusteltaessa on omaisille hyvä kertoa edunvalvonnan käytännöistä. Kaikki eivät halua tai jaksaa ryhtyä virallisiksi edunvalvojiksi, koska siihen liittyy paljon velvollisuuksia. Aluksi laaditaan selvitys sairastuneen omaisuudesta ja tuloista, ja sen jälkeen Digi- ja väestötietovirastolle on tehtävä vuosittain tili päämiehen talouden hoidosta. Yllätys voi myös olla myös se, että edunvalvoja ei voi edes päämiehen toiveesta tehdä lahjoituksia.

Yleinen edunvalvoja on toimivin ratkaisu silloin, kun potilas on epäluuloinen omaisia kohtaan. Myös tilanteissa, joissa omaiset ovat erimielisiä sairastuneen asioiden hoitamisesta tai joissa on epäilyä taloudellisesta hyväksikäytöstä, on hyvä suositella ulkopuolista edunvalvojaa. Lääkäri voi keskustella sairastuneen ja omaisen kanssa edunvalvojan henkilöstä, ja suosituksen tästä voi kirjata lausuntoon. Lopullisen ratkaisun tekee Digi- ja väestötietovirasto tai tuomioistuin.

Edunvalvontavaltuuus

Edunvalvontavaltuutuksella henkilö antaa valitsemalleen henkilölle valtuudet hoitaa asioitaan tulevan mahdollisen toimintakyvyttömyyden varalle. Sen tekeminen on oikeustoimi, ja se tulee tehdä riittävän oikeustoimikelpoisena. Siihen voi kirjata yksityiskohtaisia määräyksiä omaisuutensa hoidosta, mutta myös asumisesta ja hoivasta.

Tällainen valtuutus kannattaa jokaisen tehdä hyvissä ajoin, ja se astuu voimaan vasta Digi- ja väestötietoviraston vahvistuksella.

Edunvalvontavaltuuus on määrämuo- toinen asiakirja, joka tarvitsee esteettömät todistajat. Suositeltava mallilomake löytyy Suomen muistiasiantuntijoiden oppaasta ”Miten turvaan tahtoni toteutumisen” (2). Edunvalvontavaltuutukseen on hyvä ni-

metä ensisijaisen valtuutetun lisäksi toissijainen valtuutettu ja varavaltuutettu erilaisten esteellisyyksien vuoksi.

Tämä asiakirja tulee säilyttää huolella; usein on viisainta, että se on tulevan valtuutetun hallussa. Digi- ja väestötietovirasto ei rekisteröi näitä etukäteen.

Edunvalvontavaltuuus astuu voimaan vasta sitten, kun sen laatija on todettu kykenemättömäksi hoitamaan omia asioitaan. Tässä tarvitaan lääkärinlausunto, ja tämäkin lomakepohja löytyy Terveysportista (toinen kuin edunvalvonta-asiassa) (1). Lausunto tehdään vasta sitten, kun valtuutuksen voimaansaattamisen kriteerit täyttyvät.

Voimaansaattamista hakee tuleva edunvalvontavaltuutettu, mutta lääkäri voi toki ehdottaa sitä. Valtuutetulla on oikeus saada tähän tarvittava lausunto salassapitovelvollisuuden rikkoutumatta. Hän toimittaa Digi- ja väestötietovirastoon hakemuksen, alkuperäisen edunvalvontavaltuutuksen sekä lääkärinlausunnon, ja virasto päättää valtuutuksen voimaansaattamisesta.

Edunvalvonta on raskas menettely tilinpitovelvollisuuden ja valvonnan takia. Se myös maksaa, ja se voidaan kokea joustamattomaksi ja byrokraattiseksi. Edunvalvontavaltuuus onkin suositeltavampi vaihtoehto. Sen avulla voi välttää varsinaisen edunvalvonnan, vaikka jonnain päivänä tarvitsisi toisen ihmisen huolehtimaan asioistaan.

Oikeustoimikelpoisuus

Ajoittain tulee eteen kysymys, onko ihminen ymmärtänyt allekirjoittamansa edunvalvontavaltuutuksen eli onko hän ollut riittävän oikeustoimikelpoinen valtuutusta laatiessaan. Ongelmaa ei yleensä ole, kun valtuutuksen on tehnyt henkilö, joka ei ole kovin iäkäs tai jolla ei ole todettua muistisairautta tai muuta kognitiivisiin toimintoihin vaikuttavaa sairautta. Valitettavasti usein edunvalvontavaltuutuksen tekemiseen havahdutaan vasta, kun muistisairaus on jo todettu.

Alkavassa muistisairaudessa ihminen on pääsääntöisesti kykenevä arvioimaan edunvalvontavaltuutuksen merkityksen

ja nimeämään valtuutettuja. Eteen voi kuitenkin tulla tilanteita, jossa oikeudellinen toimintakyky on kiistanalainen. Esimerkiksi toinen omainen voi pitää valtuutusta painostuksen tai ymmärtämättömyyden seurauksena syntyneenä.

Kun siis kovin vanha tai alkavaa muistisairautta sairastava ihminen haluaa tehdä edunvalvontavaltuutuksen, on hyvä hankkia lääkärinlausunto siitä, että hän ymmärtää asian. Lausuntoa kirjoittaessaan lääkärin tulee tietää tietää, minkä asiakirjan tekemisen ymmärtämistä hän todistaa.

Terveysportista (1) löytyvä lausuntopohja lääkärinlausuntoon kyvystä tehdä oikeustoimi käy tähän hyvin. Periaatteessa riittää sekin, että asia kirjataan selkeästi potilaskertomukseen, mutta on aina varmempaa tehdä erillinen lausunto. Tämä säilytetään edunvalvontavaltuutuksen liitteenä.

Yleistyvä tehtävä

Edunvalvonta on viimesijainen keino, jota käytetään, kun muut keinot eivät riitä turvaamaan henkilön etuja. Nykyään pankit suhtautuvat varauksellisesti tavallisilla valtakirjoilla asiointiin, mikäli valtuuttajan toimintakyky alkaa heiketä, vaikka valtuuttaja olisikin tehnyt valtakirjan terveenä ollessaan. Tämä on lisännyt sekä edunvalvontaa että edunvalvontavaltuutusten tekemistä ja vahvistamista. ●

Kiitokset Henna Nikumalle, joka on antanut arvokkaita kommentteja tämän artikkelin kirjoittamisessa.

KATI JUVA
dosentti, neurologian erikoislääkäri
Hus Psykiatriakeskus

SIDONNAISUUDET

Kati Juva: Luentopalkkiot oikeustoimikelpoisuus- ja CERAD-koulutuksista (Terveystalo, Talentum, Suomen muistiasiantuntijat, Siun Sote), palkkiot oikeustoimikelpoisuusarvioita, tekijänpalkkiot (Kustannus Oy Duodecim).

KIRJALLISUUTTA

- 1 Terveysportti. Suomen muistiasiantuntijat ry ja Maistraatit. Edunvalvonta. Muut laskurit ja lomakkeet. Päivitetty 18.12.2020. <https://www.terveysportti.fi/apps/dtk/loma/article/mul00491>
- 2 Suomen muistiasiantuntijat. Miten turvaan tahtoni toteutumisen. Opas oikeudelliseen ennakkointiin. 2021. <https://sumut.fi/valineita-tyohosi/oppaat-muistityton-tueksi/>